

แนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืน พื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี ประเทศไทย

Guidelines for Management of Creative Cultural Heritage Values for Sustainability in Supan Buri River Basin Community, Thailand

ชัยณรงค์ ศรีรักษ์*

Chainarong Srirak

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Kasetsary University, Kamphaeng Sean Campus

*yaravee.add@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี 2) จัดการระบบคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี และ 3) เสนอแนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยกระบวนการจัดการความรู้จากพื้นที่ต้นแบบในรูปแบบคู่มือและถ่ายทอดความรู้ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ 2 ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี รวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสารร่วมกับการศึกษาภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีเจาะจงเลือก ดังนี้ 1) ประชาชนชุมชน จำนวน 23 คน 2) ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน 3) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านตามบัญชีรายชื่อกลุ่มสมาชิกจำนวน 25 คน และ 4) ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจาก Snowball Technique จำนวน 14 คน

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพบว่า ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีปรากฏมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 7 ด้าน โดยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง วรรณกรรมพื้นบ้าน แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล ล้วนได้รับอิทธิพลจากศาสนาและวิถีการดำเนินชีวิตริมแม่น้ำ ส่วนด้านภาษามีความเป็นเอกลักษณ์สูง เมื่อนำไปจัดการระบบคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนได้ 4 ลักษณะคือ คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ คุณค่าเชิงวิชาการ คุณค่าเชิงสุนทรีย์ และคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ สำหรับแนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืน พื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีโดยรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งใช้ประโยชน์ด้านทุนทางวัฒนธรรมที่มีโดยกระบวนการชุมชนให้เป็นกลไกการพัฒนาและปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน

ในระยะยาวดังนี้ 1) การจัดการเรื่องราวเชิงสร้างสรรค์ 2) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 3) การจัดการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และ 4) การสร้างความยั่งยืนของการจัดการทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

คำสำคัญ : การจัดการคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

Abstract

The purposes of this research are to: 1) survey the cultural heritage of Supan Buri River Basin communities; 2) manage the heritage value system of Supan Buri River Basin communities; and 3) propose guidelines for management of creative cultural heritage values for sustainability in Supan Buri River Basin communities. The qualitative research uses knowledge management processes from model areas in the form of a manual and transfers knowledge through workshops in two communities in the Suphan Buri River Basin. Subsequently, collect data by document analysis, field study with in-depth interviews, non-participant observation, and group discussion to conduct analysis, synthesis, and find guidelines for management of the value of creative cultural heritage in order to create sustainability in the Suphan Buri River Basin communities. The informants are selected purposively and comprise of: 1) 23 cases of scholars; 2) 15 cases of community representatives who participated in community tourism development; 3) 25 cases of representatives of housewife groups in accordance with the occupation group list; and 4) 14 cases of additional informants from the snowball technique.

Through content analysis, it is found that there are seven aspects of cultural heritage. The cultural heritage of performance art, folk literature, norms, rites, and festivals is influenced by religion and daily life, while language has a unique identity. This finding leads to four attributes of cultural heritage value system management, which are: symbolic value, academic value, aesthetic value, and economic value. The guidelines for the management of cultural heritage value to create sustainability in the Suphan Buri River Basin communities with a community creation management model to focus on the utilization of cultural costs incurred by the community process and mechanism for the development and protection of cultural heritage in the long term are as follows: 1) management of creative stories; 2) management of creative community tourism; 3) management of creative communication; and 4) resource and creative tourism sustainability.

Keywords : creative value management, cultural heritage, Suphan Buri river basin

บทนำ

กล่าวกันว่าสังคมไทยมีลักษณะเป็นชุมชนลุ่มแม่น้ำ ลำน้ำจึงเป็นปัจจัยหล่อหลอมระบบนิเวศวัฒนธรรมชุมชนและทำหน้าที่เชื่อมโยงสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งปัจจัยหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน และเป็นแหล่งที่มาขององค์ความรู้ที่สะสมสืบทอดต่อกันมาในรูปแบบมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในสาขาต่าง ๆ (Jitae, 2014) และในปัจจุบันกลายเป็นต้นทุนบ่งชี้คุณค่าพื้นที่และช่วยกำกับความเป็นลักษณะจำเพาะของชุมชน เมื่อพิจารณามิติคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแล้วนั้นถือเป็นรากเหง้าและสิ่งสะท้อนตัวตนของผู้คน เป็นบ่อเกิดความเจริญรุ่งเรืองที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันของชนชาติ หากมองในมิติเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจนับว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่นำมาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการได้ (Janpetch & Siriwong, 2017) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้บัญญัติอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 ขึ้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และข้อตกลงความร่วมมือระดับนานาชาติ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวและได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 เพื่อส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนเพื่อพิทักษ์สิทธิ์อันพึงมีตามอนุสัญญาที่ระบุทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ (Torpanyacharn, 2021) การท่องเที่ยวนับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นำเอาคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบสินค้าและบริการที่มีนัยทางวัฒนธรรม กระทั่งกลายเป็นอุตสาหกรรมมูลค่าสูงที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งหากมีการจัดการที่ดีจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและคุณภาพเพียงพอต่อการจูงใจนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งคาดการณ์ว่าภายหลังสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 คลี่คลายลง รูปแบบการท่องเที่ยวนี้จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยว หลีกเลี่ยงแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีชื่อเสียงที่มีปัญหาการกระจุกตัวหนาแน่นของนักท่องเที่ยว เสาะแสวงหาที่สงบและมีความปลอดภัยสูงมากกว่า ดังนั้นการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว และต้องดำเนินไปพร้อมกับการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี
2. เพื่อจัดการระบบคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

แนวคิดและทฤษฎี

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถูกนิยามว่าเป็นวิถีการปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน หรือปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน (Richard, 2010) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีกระบวนการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดความภูมิใจในตัวตนและก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ประเทศไทยได้กำหนดหมวดหมู่ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมออกเป็น 7 สาขา (DCP, 2020) ดังนี้

1. **ศิลปะการแสดง** โดยกำหนดกรอบลักษณะ การแสดงดนตรี รำ-เต้น และละครที่แสดงเป็นเรื่องราว ทั้งที่เป็นการแสดงตามขนบแบบแผนมีการประยุกต์เปลี่ยนแปลง การแสดงร่วมสมัย การแสดงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการแสดงสดต่อหน้าผู้ชมและมีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม ความบันเทิงและ/หรือเป็นงานแสดงที่ก่อให้เกิดการคิด วิพากษ์ นำสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม

2. **งานช่างฝีมือดั้งเดิม** โดยกำหนดกรอบลักษณะถึงภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชน

3. **วรรณกรรมพื้นบ้าน** โดยกำหนดกรอบลักษณะวรรณกรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยครอบคลุมวรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยวิธีการบอกเล่าและที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

4. **กีฬาภูมิปัญญาไทย** โดยกำหนดกรอบลักษณะการเล่นกีฬาและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่มีการปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทยแบ่ง 3 ประเภท คือ การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

5. **แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล** โดยกำหนดกรอบลักษณะการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิถีนำไปสู่สังคมแห่งสันติสุข แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนและชาติพันธุ์นั้น ๆ

6. **ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล** โดยเป็นองค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และเหนือธรรมชาติ

7. **ภาษา** ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีชีวิตของชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของกลุ่มชน ทั้งเสียงพูด ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพูด

เศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีพื้นฐานสำคัญจากการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่บนรากฐานทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Vanishkorn, 2014) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งพัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และยังส่งเสริมเชื่อมโยงการผลิตสินค้าและบริการท้องถิ่น

สู่ตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ (Kaewsanga & Chamnongsri, 2012) UNESCO (2006) ได้สนับสนุนการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเชื่อว่าจะช่วยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมนำไปสู่ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน โดยเชื่อมั่นว่าจะช่วยให้เกิดการจดจำและความประทับใจถึง “จิตวิญญาณ” พื้นที่อย่างแท้จริง เป็นการต่อยอดการใช้ประโยชน์คุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและการตระหนักและใส่ใจทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมมากขึ้น (Wisutiluk et al., 2011) ซึ่งจะช่วยการันตีความยั่งยืนของชุมชนในอนาคต อีกทั้ง Sangsanitt (2015) ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ลักษณะ โดยยึดเกณฑ์ตามอัตลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรม คือ (1) มรดกทางวัฒนธรรม (2) วิถีชีวิต (3) ศิลปะและ (4) สินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนายั่งยืน จากมติที่ประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมลงนามรับรองปฏิญญาที่เรียกว่า “ริโอ” ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาและแผนปฏิบัติการ 21 ซึ่งเป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม องค์การท่องเที่ยวโลกได้ให้นิยามว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่นำเอากระบวนการบริหารจัดการมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยต้องคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมเป็นสำคัญ” (Earth Summit Conference, 2002) กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมุ่งเน้นให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนได้ในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์และเติมเต็มความต้องการของบุคคลในอนาคตได้ด้วย (Howie, 2003) โดยการรักษาความสมดุลระหว่างการรักษาคุณค่าและคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวไปพร้อมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง (Jamaisn, 2000)

การจัดการคุณค่าแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

แนวคิดการจัดการคุณค่าแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งพิจารณาได้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ คุณค่าเชิงวิชาการ คุณค่าเชิงสุนทรียะ คุณค่าเชิงจิตวิญญาณ คุณค่าต่อชุมชน และคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ-สังคม โดยเฉพาะคุณค่าเชิงเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยวถือว่ามีมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว (Sangchumnong, 2018) ดังนั้นการพิจารณาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับทำความเข้าใจแหล่งมรดกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถือเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ตามคำนิยามสากล (Outstanding Universal Value–OUV) ที่เคยกระทำเพียงการอนุรักษ์ที่ตัววัตถุ/ องค์กรประกอบทางกายภาพเป็นหลัก (Material–Based Approaches) (Poulios, 2014) ในทศวรรษใหม่เริ่มมีการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น ก่อเกิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างออกไปมากขึ้น การอนุรักษ์สมัยใหม่จึงมีความพยายามส่งเสริมกระบวนการอนุรักษ์ที่ตอบสนองต่อลักษณะสำคัญต่อภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและยั่งยืนเปลี่ยนเป็นวิธีการอนุรักษ์แบบอิงคุณค่า (Values–Based Approaches) (Mason, 2002) เป็นวิธีการที่เน้นผู้คนเป็นศูนย์กลาง (People–Centred Approaches) ที่ปลดปล่อยศักยภาพชุมชนเพื่อเสนอมาตรการอนุรักษ์และการจัดการในระยะยาวและเพื่อประโยชน์ของชุมชน (Court & Wijesuriya, 2015)

วิธีการนี้ไม่ได้มองว่ามรดกเป็นองค์ประกอบที่แยกตัว แต่มองว่ามรดกเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพ/บทบาทอย่างยิ่งต่อชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คน ดังนั้นจึงต้องจัดการให้เห็นว่าชุมชนสามารถใช้ประโยชน์และปกป้องคุ้มครองอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการการจัดการความรู้ ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี จากพื้นที่ต้นแบบสู่พื้นที่ถ่ายทอดความรู้ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

1. การสำรวจ ถอดบทเรียน และการจัดการความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีสู่กลไกการจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปคู่มือ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกับการวิจัยภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสังเกต

2. การถ่ายทอดความรู้และสร้างกิจกรรมต้นแบบด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ 2 ชุมชน ได้แก่ ตลาดท่าช้าง อำเภอเดิมบางนางบวช และตลาดเก่าศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายของโครงการได้แก่ (1) แกนนำและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ๆ ละ 10 คน (2) ตัวแทนชุมชนและสมาชิกชุมชนผู้สนใจชุมชน ๆ ละ 10 คน และ (3) ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เลือกแบบเจาะจงในพื้นที่ชุมชนละ 10 คน

3. การสนทนากลุ่มใน 2 ชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์หาแนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง 4 กลุ่ม ดังนี้

(1) ปราชญ์ชุมชน คือ ปราชญ์ผู้อยู่อาศัยในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างละเอียด ตลอดจนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะแกนนำและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านแหลม จำนวน 23 คน

(2) ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน

(3) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เลือกแบบเจาะจงตามบัญชีรายชื่อกลุ่มสมาชิก ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านที่ผลิตสินค้าจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน จำนวน 25 คน

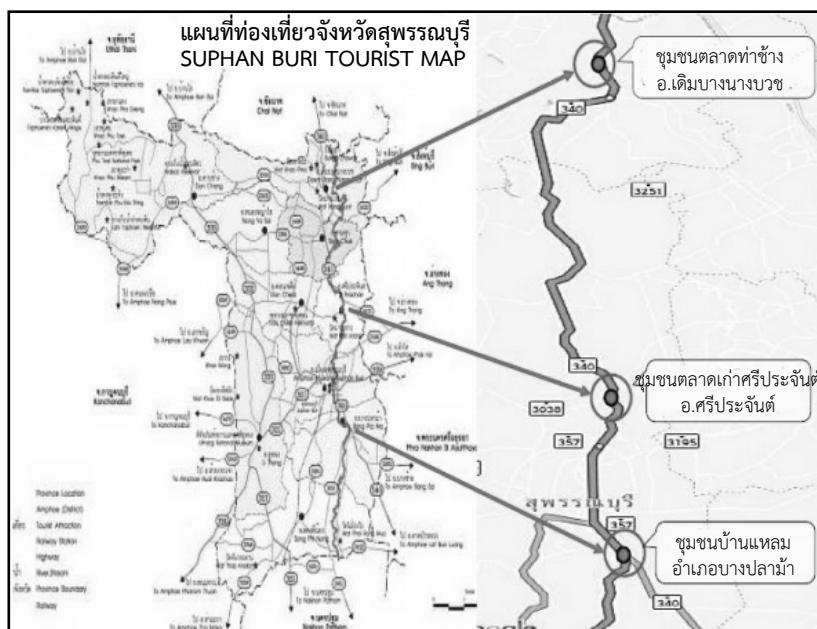
(4) ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจาก Snowball Technique จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน

เลือกพื้นที่จากเกณฑ์ศักยภาพและความสมบูรณ์ของภูมิสังคมในพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี เพราะมีหลายแห่งมีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะชุมชนตลาดเก่าริมน้ำที่มีจำนวนมากกว่า 37 แห่ง ตลอดลำน้ำสุพรรณบุรี ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงประกอบด้วย

(1) ชุมชนบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า เป็นชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีที่มีประวัติอันยาวนาน มีวัดมากมายและมีวิถีชีวิตดั้งเดิม

(2) ตลาดท่าช้าง อำเภอเดิมบางนางบวช เป็นตลาดริมแม่น้ำที่มีความเก่าแก่ เป็นแหล่งศูนย์รวมการค้าขนาดใหญ่ที่รุ่งเรืองในอดีต

(3) ตลาดเก่าศรีประจันต์ บ้านเจ้าคุณ อำเภอศรีประจันต์ เป็นตลาดโบราณเก่าแก่อายุประมาณ 100 ปี เป็นบ้านเรือนไม้เก่าสองชั้นที่สมบูรณ์ จนได้รับรางวัลดีเด่นประเภทแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมในปี พ.ศ. 2551 และเป็นที่ตั้งชาติภูมิสถาน ป.อ.ปยุตโต

ภาพประกอบ 1 ขอบเขตการศึกษาเชิงพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีสาระสำคัญได้แก่ (1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน (2) วิถีชีวิต สังคม ประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) บริบทการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และ (4) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
- 2) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน และได้ทำการซักถามข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมและจดบันทึกอย่างละเอียด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสม มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

1. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

จากรายงานผลการขึ้นทะเบียนประเภทมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรม (ปี พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2561) พบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้รับประกาศให้เป็นมรดกวัฒนธรรมระดับจังหวัด ได้แก่ (1) ประเภทมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านงานช่างฝีมือ

ดั้งเดิม (2) ประเภทมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล เช่น ประเพณีตักบาตรกลางน้ำ ประเพณีแข่งขันเรือยาว อำเภอบางปลาม้า (3) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา และ (4) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านการแสดงพื้นบ้านคือ การแสดงเพลงอีแซว และยังมีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนอีกหลายประเภทที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนจำนวนมาก สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามที่สำรวจพบว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีพบว่ามี 7 ด้าน ซึ่งบางส่วนยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนประเภทมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัด อย่างไรก็ตามผลการสำรวจภาคสนามพบว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีสำคัญดังนี้

1.1 ด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา มีปรากฏในชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีของพื้นที่ศึกษา คือ นิทานพื้นบ้าน มุขปาฐะ บทสวดประกอบพิธีกรรม อาทิ บทสวดแห่นางแมว บทสวดประกอบพิธีกรรมเลี้ยงพระแม่โพสพ และบทร้องพื้นบ้าน อาทิ เพลงแห่นางแมว เพลงกล่อมเด็ก เพลงแห่นาค และตำนานพื้นบ้านซึ่งมักเป็นเรื่องที่มาของการตั้งสถานที่หรือชื่อสถานที่ตามตำนานหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อาทิ นางพิม เขากำมาเชือด เป็นต้น

1.2 ด้านการแสดงพื้นบ้าน คุณค่าของลำนํ้าสุพรรณบุรีที่มีต่อวิถีชีวิตคนที่ได้พัฒนาและรังสรรค์เชิงศิลปะขึ้นและแสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ ก่อเกิดของศิลปะทางวัฒนธรรมขึ้นเอกของเมืองสุพรรณไม่ว่าจะเป็นเพลงเรือ เพลงอีแซว เพลงฉ่อย ลำตัด ลิเก การละเล่นพื้น อาทิ เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว ผีอีจู้ เพลงพวงมาลัย เป็นต้น จนถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดการแสดงพื้นบ้านชุมชนภาคกลางเลยทีเดียวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนตามลุ่มแม่น้ำจนกลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีให้ชนรุ่นหลังนอกจากนี้ยังเป็นถิ่นกำเนิดของศิลปินเพลงระดับชั้นครู ทั้งเพลงลูกทุ่ง ลูกกรุง และเพลงเพื่อชีวิต ที่ต่างก็ได้แรงบันดาลใจสร้างงานจากการใช้ชีวิต ณ ริมแม่น้ำแห่งนี้

1.3 ด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล จากการรวมตัวของหลากหลายกลุ่มคนทำให้มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาลที่ปรากฏแนวคิดผ่านออกมาเป็นแนวปฏิบัติ พิธีกรรม และงานเทศกาลต่าง ๆ ของกลุ่มคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีมีกลุ่มคนที่อพยพมาตั้งรกราก ทำมาหากินในพื้นที่หลายกลุ่ม อาทิ ไทย จีน มอญ เขมร ลาวและญวนไว้ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรม ความเชื่อ และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น ศาลเจ้า โบสถ์ อาคารบ้านเรือนในตลาดหรือวัดวาอาราม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำแนวปฏิบัติในด้านสังคม พิธีกรรมต่าง ๆ มาใช้ในพื้นที่นี้ด้วย เช่น ประเพณีแห่ดอกไม้ เป็นต้น

1.4 ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ข้อมูลความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลของคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีที่พบมากที่สุดคือ ความเชื่อด้านโหราศาสตร์ การเสี่ยงทาย สะเดาะเคราะห์ต่อชะตาของแต่ละหมู่บ้านที่มีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามความเชื่อและพื้นเพดั้งเดิม จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่โหราศาสตร์ ความเชื่อเฉพาะถิ่น อาหารพื้นบ้าน และการแพทย์พื้นบ้านด้านการใช้สมุนไพร

1.5 ประเภทงานช่างฝีมือดั้งเดิม พบว่า 3 ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีปรากฏงานช่างฝีมือดั้งเดิมโดดเด่นคือ หัตถกรรมและการจักสาน โดยเฉพาะเครื่องจักสานที่ประดิษฐ์ขึ้นสำหรับใช้ในครัวเรือน เครื่องไม้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เครื่องทุ่นแรงบางประเภท อาทิ การจักสานผักตบชวา การทำไม้กวาด

ทางมะพร้าว การปักดอกไม้จันทน์ การทำพวงมโหตร การถักเชือกไหมญี่ปุ่น การนวดแผนไทยโบราณ การทำลูกประคบสมุนไพร การทำชาเตยหอม น้ำพริกเผาโบราณ ต้มโคล้งปลาม้า แกงส้มผักตบ แกงปลา สับนก เป็นต้น

1.6 ด้านการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการป้องกันตัว ซึ่งมีปรากฏเพียงการเล่นพื้นบ้านโดยอาศัยอุปกรณ์การเล่นง่าย ๆ หาได้ทั่วไปจากธรรมชาติ และปัจจุบันการเล่นในลักษณะนี้ไม่มีคนเล่นแล้ว เหลือเพียงเรื่องราวเล่าต่อกันมาว่าเคยเล่นเมื่อหลายสิบปีก่อนเท่านั้น ส่วนกีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการป้องกันตัวไม่มีปรากฏทั่วไป จะเริ่มเฉพาะงานโชว์การอนุรักษ์ในประเพณี อาทิ การเล่นลูกช่วง พวงมาลัย เป็นต้น

1.7 ด้านภาษา แม้จะไม่ปรากฏอักษรและภาษาเขียน แต่คนสุพรรณบุรีก็มีสำเนียงการพูดที่เป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจน กลายเป็นต้นทุนวัฒนธรรมสำหรับสร้างสรรค์งานศิลปะประเภทดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน

2. ระบบคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

แม่น้ำสุพรรณบุรีเป็นลำน้ำสำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนกลางของประเทศ มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งผลิตข้าวส่งออกสำคัญของไทยมาตั้งแต่ก่อนยุคล่าอาณานิคม โดยคนในพื้นที่ได้อาศัยความหลากหลายของทรัพยากรในการสร้างปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต เป็นกลไกพัฒนาทางการทางสังคมและระบบเศรษฐกิจแบบไทย ซึ่งเมื่อก้าวถึงชุมชนลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย มักจะนึกถึงชุมชนริมน้ำและตลาดริมน้ำ ซึ่งถือเป็นตัวแทนชุมชนลุ่มน้ำตอนกลางของประเทศไทยที่มีระบบนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำที่โดดเด่นสะท้อนคุณค่าของลำน้ำที่มีต่อวิถีชีวิตคนที่นี่ได้พัฒนาและรังสรรค์ขึ้นและแสดงออกในรูปแบบและวิถีการที่หลากหลาย จึงกล่าวได้ว่าคุณค่าของระบบนิเวศวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีนั้นเกี่ยวข้องกับคนสุพรรณบุรีมาอย่างยาวนาน จึงถูกกล่าวขานว่า “เมืองสุพรรณภูมิ” โดยสามารถจัดจำแนกคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนของชุมชนได้ดังนี้

2.1 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ชุมชนเก่าแกริมน้ำสุพรรณบุรีเกือบทั้งหมดถือได้ว่าเป็นย่านการค้าที่สำคัญและเจริญรุ่งเรืองในอดีตจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมไทย จีน มอญ เขมร ลาวและญวนไว้ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรมความเชื่อ และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น ศาลเจ้า โบสถ์ อาคารบ้านเรือนในตลาดหรือวัดวาอาราม เป็นต้น และสามารถอยู่ร่วมกันภายในชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เอกลักษณ์ที่โดดเด่นภายในชุมชนที่สัมผัสได้คือลักษณะบ้านเรือนที่ยังคงมีการอนุรักษ์รูปแบบเดิมเอาไว้ และผู้คนในชุมชนยังมีการค้าขายที่หลากหลาย ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นการค้าขายทางน้ำดังเช่นในอดีตก็ตาม ถือเป็น “พื้นที่สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม” ที่ปัจจุบันกำลังได้รับความสนใจอัตลักษณ์ของย่านชุมชนให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว

2.2 คุณค่าเชิงวิชาการ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนริมน้ำสุพรรณบุรีมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่และเป็นสถานที่ควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์เอาไว้ ภายในชุมชนแห่งนี้เสมือนห้องเรียนขนาดใหญ่ที่มีความรู้หลากหลายแง่มุม เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญทั้งเรื่องราวการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมภายในชุมชน สถาปัตยกรรมภายในชุมชน และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของย่านประวัติศาสตร์แห่งนี้ ซึ่งภายในชุมชนก็ได้มีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น บ้านหลวงราชไมตรี

บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ และตลอดทางเดินภายในชุมชนก็มีป้ายต่าง ๆ ที่อธิบายความสำคัญของบ้านแห่งนั้น และร้านค้าแห่งนั้นด้วย ทำให้นอกจากที่เราจะไปเที่ยวแล้วก็ยังได้ความรู้ต่าง ๆ มากมายให้ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากป้ายนิทรรศการภายในชุมชน

2.3 คุณค่าเชิงสุนทรีย์ ชุมชนริมแม่น้ำสุพรรณบุรีเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับแม่น้ำ ทำให้สามารถสัมผัสได้ถึงบรรยากาศและภูมิทัศน์ที่เป็นธรรมชาติ อีกทั้งภายในชุมชนมีสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่และมีเสน่ห์ดึงดูดในการถ่ายภาพซึ่งสร้างความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ ตลอดเส้นทางภายในชุมชนยังมีการตกแต่งประดับประดาด้วยโคมไฟและเสาหงส์อีกด้วย ผู้คนในชุมชนก็มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีและยิ้มแย้มแจ่มใส มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวภายในชุมชนด้วยความยินดีและเป็นกันเองมาก และเพลิดเพลินไปกับความหลากหลายของอาหารและขนมต่าง ๆ ที่ค้าขายภายในชุมชน

2.4 คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ ชุมชนริมแม่น้ำสุพรรณบุรีนั้น ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและย่านเศรษฐกิจสำคัญ และปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ สร้างงานสร้างอาชีพเกี่ยวกับภาคบริการและท่องเที่ยวภายในชุมชน กลายเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนในชุมชน ดังนั้นเสน่ห์ที่ของชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบด้านการดึงดูดผู้คนต่างถิ่นให้ตัดสินใจมาเที่ยวเพื่อมาสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันงดงาม ภายในชุมชนริมแม่น้ำสุพรรณบุรีแห่งนี้

3. แนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี

จากระบบคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี สามารถนำเสนอแนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งการใช้ประโยชน์จากต้นทุนที่มีโดยกระบวนการชุมชนเพื่อเป็นกลไกการพัฒนาความยั่งยืนตลอดจนเป็นกลไกการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีให้ยั่งยืนระยะยาวดังนี้

3.1 การจัดการเรื่องราวเชิงสร้างสรรค์ (Story Creation Management) เป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ เรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาเป็นหัวข้อในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ผ่านสถานที่จริง ผู้คน และร่องรอยในรูปแบบการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยมีนักเล่าเรื่องท้องถิ่นที่ได้รับการฝึกฝนในการถ่ายทอดดังนี้

(1) การค้นหาเรียบเรียงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาได้เรียนรู้ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งเรื่องราวกระแสหลักหรือเรื่องราวท้องถิ่น ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(2) การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบัน ร่วมกับการจัดกิจกรรมเรียนรู้พื้นที่จริงหรือร่วมปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการผูกพันและยึดโยงความรู้สึกประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว สร้างแรงดึงดูดใจเพิ่มความน่าสนใจและความสำคัญให้กับแหล่งท่องเที่ยว

(3) การนำเสนอเรื่องเล่าตำนานท้องถิ่นที่เล่าขานสืบต่อกันมาตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น มาเป็นส่วนเสริมในการท่องเที่ยว บรรยายเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ เพื่อเพิ่มอรรถรสในระหว่างการทำกิจกรรมท่องเที่ยว

(4) การเสนอเรื่องราวเบื้องหลังของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ด้วยการนำเสนอขั้นตอน รูปแบบหรือวิธีการผลิตตามวิถีท้องถิ่น ถ่ายทอดผ่านระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิถีสร้างสรรค์ที่เหมาะสมแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน โดยการพาไปเยี่ยมชมสถานที่ร่วมเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงซึ่งจะทำให้รู้สึกถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าในตัวสินค้า สร้างความเต็มใจในการซื้อด้วยการตัดสินใจที่คุ้มค่ามากกว่าราคา

3.2 การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Activity Creation Management)

เป็นการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์ที่แตกต่างหลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดและความน่าสนใจในการท่องเที่ยว ดังนี้

(1) จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับรูปแบบวิถีชีวิตหรือวิถีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยเน้นการนำต้นทุนมรดกวัฒนธรรมที่มีมาต่อยอดเป็นกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้กับพื้นที่จริงของพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างความผูกพัน

(2) จัดกิจกรรมที่สร้างความประทับใจในระหว่างกิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยว โดยเน้นการนำต้นทุนมรดกวัฒนธรรมที่มีมาต่อยอดในรูปแบบกิจกรรมเชิงประสบการณ์เพื่อสร้างความผูกพันให้游客ที่จะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในสถานที่อีก

(3) จัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ต้นทุนมรดกวัฒนธรรมที่มีเพื่อนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาต่อยอดสำหรับการดำเนินชีวิตให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างความดึงดูดและความน่าสนใจในการท่องเที่ยว

(4) จัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ที่ไม่มีโอกาสได้รับในชีวิตปกติของนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยทำมาก่อน โดยเน้นการนำต้นทุนมรดกวัฒนธรรมที่มีมาร่วมออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างความดึงดูดและความน่าสนใจให้เกิดการท่องเที่ยว

(5) จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แฝงด้วยสารประโยชน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินและเกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้เห็นและได้สัมผัสในสถานที่จริงทั้งนี้ตัวอย่างการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชน ตำบลบ้านแหลม ที่นำเสนอคุณค่ามรดกวัฒนธรรม เรื่องราวและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนสร้างสรรค์

3.3 การจัดการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (Communication Creation Management) คือ

การนำเสนอเรื่องราวของทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสอย่างลึกซึ้ง ด้วยการบอกเล่าจากเจ้าของพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ ยอมรับ และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนคุณค่าของอัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังนี้

(1) ส่งเสริมการเข้าถึงทุนทางวัฒนธรรม ด้วยการเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสกับทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์สู่ความประทับใจโดยการนำเรื่องราวเรื่องราวและเนื้อหา และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ซ่อนอยู่ในแต่ละพื้นที่มาแบ่งปันเป็นเรื่องราวและเรื่องเล่าผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

(2) สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิดเพื่อส่งเสริมการสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนสู่คนภายนอกเพื่อสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่แตกต่างหลากหลาย นำไปสู่ความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(3) การสร้างผู้สื่อความหมายในท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจรวมถึงได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยว

(4) สร้างความเคารพต่อมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม ระเบียบข้อปฏิบัติ รูปแบบวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง นำไปสู่การตระหนักคุณค่า ยกระดับจิตสำนึกการอนุรักษ์ หวงแหน และการใช้ประโยชน์โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

(5) ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้บุคคลภายนอกได้รับรู้รับทราบด้วยวิธีการโฆษณาด้วยช่องทางการสื่อสารด้วยสื่อต่าง ๆ รวมถึงสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างมากในปัจจุบัน เน้นการสร้าง ความประทับใจแก่ผู้มาเยือนเพื่อนำไปสู่การสื่อสารความประทับใจแบบปากต่อปากเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยว เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

3.4 การสร้างความยั่งยืนของการจัดการทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Impact Creation Management) โดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชน ดังนี้

(1) ฟื้นฟูและรักษาทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้คงความสมบูรณ์มากที่สุด เพื่อส่งต่อต้นทุนชุมชน ให้แก่รุ่นต่อไปโดยพิจารณาการจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงขีดความสามารถในการรองรับได้และการนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ

(2) กระจายรายได้ แบ่งปันผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจสู่สมาชิกในชุมชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงเพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยการเปิดโอกาสและช่องทางให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วม ในการจัดการและแบ่งปันรายได้ที่เกิดขึ้นในกระบวนการท่องเที่ยว

(3) คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ทั้งความรู้และความสะดวกในการทำกิจกรรม ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงพื้นที่ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตปกติมากจนเกินไปด้วยวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างพอเพียง

(4) ยึดหลักความพอเพียง ด้วยการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตามความจำเป็นและความเหมาะสม สร้างรายได้และความสุขให้กับสมาชิกในชุมชน โดยอยู่บนพื้นฐาน ของความพอดีและพึ่งพาตนเองได้

(5) ผสานกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้การท่องเที่ยว เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์เพื่อยกระดับจิตสำนึกการอนุรักษ์และสร้างความภาคภูมิใจต่อทุนทาง วัฒนธรรมของชุมชน

(6) เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน มั่นคงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันความรู้เพื่อ ป้องกันไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวเข้ามาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือสภาพแวดล้อมมากจนเกินไป ให้การท่องเที่ยวเป็น ส่วนเสริม ไม่พึ่งพาการท่องเที่ยวจนเกินไปเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้ค่อย ๆ เรียนรู้และพัฒนาไปพร้อมกับการ พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

(7) สร้างความกลมกลืนระหว่างการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตเพื่อให้นักท่องเที่ยวกับชุมชนอยู่ ด้วยกันอย่างกลมกลืน จัดที่พัก รวมถึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชุมชนกับเจ้าของบ้านเพื่อสร้าง ความรู้สึกรักอบอุ่นปลอดภัยเหมือนมาเยี่ยมญาติให้การท่องเที่ยวได้ผสมผสานสอดคล้องไปกับวิถีชีวิตปกติของชุมชน

ไม่ปล่อยปะละเลยให้มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ใช่วิถีชุมชน หรือที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ที่ไม่ใช่ของแท้ เพราะจะเป็นการทำลายคุณค่าของทุนวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนเป็นการทำลายภาพลักษณ์และชื่อเสียงของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการสำรวจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีพบว่า ชาวสุพรรณบุรีมีความผูกพันกับลำนํ้า อาศัยนํ้าเป็นแหล่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้สัญจรเดินทางไปมาหาสู่กันด้วยเรือกลายเป็นที่มาของระบบนิเวศวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี ลักษณะเฉพาะคือ “แม่นํ้า คน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการใช้ชีวิต” สอดคล้องกับ Haochariean (2015) ที่ระบุว่าความเป็นชุมชนริมนํ้ามีพัฒนาการทางสังคมที่ผูกพันกับลำนํ้าตามเงื่อนไขของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความสำคัญของแม่นํ้าลำคลองและโครงข่ายการสัญจรที่สะดวกเอื้อให้เกิดการดึงดูดกิจกรรมทางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าจนกลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางชุมชน ลักษณะเช่นจึงกล่าวได้ว่าสังคมคนสุพรรณบุรีเป็นภาพตัวแทนของสังคมลุ่มแม่นํ้าภาคกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Jitae (2014) ที่กล่าวว่าสังคมไทยเป็นชุมชนลุ่มนํ้า อาศัยศักยภาพและความสมบูรณ์ของภูมิสังคมพื้นที่ลุ่มแม่นํ้าหล่อรวมวิถีนิเวศวัฒนธรรมชุมชน เพื่อแสดงรากเหง้า วิถีชีวิตและวัฒนธรรม นอกจากนี้แม่นํ้ายังเป็นแหล่งรวบรวมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตสร้างสมสืบทอดต่อกันมา สิ่งเหล่านี้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นเสน่ห์เฉพาะตัวของชุมชนควบคู่กับสายนํ้าตลอดมา โดยเฉพาะชุมชนตลาดท่าหน้า เป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของชุมชนภาคกลางมาตั้งแต่โบราณ ทั้งนี้ จากผลสำรวจองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีที่โดดเด่นจนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีทั้ง 4 ด้าน โดยจะเห็นได้ว่าศาสนาที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนปรากฏอยู่ในความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปกรรม ธรรมเนียม ประเพณีและเทศกาล โดยมีปัจจัยอิทธิพลของแม่น้ำสุพรรณทำหน้าที่เชื่อมโยงในมิติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรชีวภาพ และหลอมรวมความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่และผู้คนที่กลายเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทางนํ้า ชี้ให้เห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณล้วนมีบ่อเกิดจากลำนํ้าและศาสนาแทบทั้งสิ้น ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีแม่นํ้ากับผู้คนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่นํ้าที่ปัจจุบันกลายเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนได้ ตามแนวคิดของ Thosuwonchinda & Namwong (2019) ส่งผลทำให้ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีจึงเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยระยะไม่ไกลจากกรุงเทพ มีเส้นทางคมนาคมสะดวก และมีกิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลายน่าสนใจ ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ Bonson (2019) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขงก็ได้ข้อสรุปเช่นเดียวกัน

จากผลสำรวจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีดังกล่าวสามารถนำมาจัดระบบคุณค่าของสังคมลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีที่ปรากฏมีคุณค่าต่อชุมชนเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรีถูกจดจำในสถานะ “แหล่งอารยธรรมอยู่ทอง” “พื้นที่อยู่อาศัยนํ้า” “ตลาดท่าหน้า” “คนเสียงเหนือ” “ดินแดนนักร้องเพลงลูกทุ่ง” “เมืองพ่อเพลงแม่เพลงพื้นบ้าน” และ “เมืองแห่งวรรณคดีไทย” เป็นต้น สอดคล้องกับ Sriruk (2020) ที่ระบุว่าความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ จะหล่อหลอมกลายเป็นอัตลักษณ์ชุมชนที่ปรากฏในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่

1) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ถือเป็นพื้นที่ที่สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ได้รับความสนใจสำหรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว

2) คุณค่าเชิงวิชาการ สถานที่ควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์เอาไว้ เปรียบเสมือนห้องเรียนขนาดใหญ่ที่มีความรู้หลากหลายแง่มุม เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญทั้งเรื่องราวการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมภายในชุมชน สถาปัตยกรรมภายในชุมชน และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของย่านประวัติศาสตร์ ทำให้นอกจากที่เราจะไปเที่ยวแล้วก็ยังได้ความรู้ต่าง ๆ มากมายให้ศึกษาเพิ่มเติมจากป้ายนิทรรศการภายในชุมชน

3) คุณค่าเชิงสุนทรียะมีแหล่งสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่และมีเสน่ห์ดึงดูดในการถ่ายภาพ ซึ่งสร้างความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

4) คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Haochariean (2015) ที่ระบุคุณค่าของชุมชนตลาดริมแม่น้ำภาคกลาง ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีตที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและย่านเศรษฐกิจสำคัญ และปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ สร้างงานสร้างอาชีพเกี่ยวกับภาคบริการและท่องเที่ยวภายในชุมชน กลายเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนในชุมชน

แนวทางจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนพื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี จะช่วยนำไปสู่การยกระดับจิตสำนึกการอนุรักษ์ ห่วงแหน ทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมภายใต้การใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สร้างสรรคโดยใช้พื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดกลไกการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรียั่งยืน สอดคล้องกับ Yodsurang (2020) ระบุว่าการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเป็นการนำมรดกภูมิปัญญา วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และนำเสนอเป็นผลิตภัณฑ์บริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยการบริหารจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ ส่วน Choksunsap (2018) เสนอให้ใช้วัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ด้วยวิธีการนำวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้านนำมาใช้ในลักษณะต่อยอดสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม เช่นเดียวกับ Chinachot & Chantuk (2016) เสนอว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนควรนำเสนอ “วิถีถิ่น” เน้นความเป็นวิถีชีวิตประจำวันมากกว่าสร้างขึ้นใหม่ เช่นเดียวกับ Sangchumnong (2018) เสนอว่าควรเน้นจุดเด่นของมรดกภูมิปัญญาที่เป็นตัวตนของพื้นที่มาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม และสังคมตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่ง 1) จัดทำแผนการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เพราะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหลายประเภทกำลังหายไป ตลอดจนบางประเภทมีการใช้ประโยชน์ไม่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ ทำให้เสี่ยงสูงที่จะถูกคุกคาม และ 2) ควรเร่งสร้างกลไกการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีด้วยวิธีการอนุรักษ์แบบอิงคุณค่า เน้นผู้คนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ของชุมชนในรูปแบบสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ส่วนหนึ่งของโครงการ “โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้การวิจัยลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้การวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2563

References

- Bonson, R. (2019). Sustainable Cultural Tourism Management of the Community in the Khong River Basin, Nong Khai Province. *Pathumthani University Academic Journal*, 11(1), 232–243.
- Chinachot, P. & Chantuk, T. (2016). Model of Creative Tourism Management in Suan Phueng. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 250–268.
- Choksunsap, Y. (2018). Adaptation of Koh San Chao Community under King Rama IX's Philosophy for Sustainable Tourism in a Cultural Dimension. *Journal of Social Science Research*, 9(2), 383–394.
- Court, S. & Wijesuriya, G. (2015). **People-Centred Approaches to the Conservation of Cultural Heritage : Living Heritage**. Paper Presented in the International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property, Rome.
- Department of Cultural Promotion (DCP). (2020). **Cultural Heritage**. Retrieved from <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/categories>
- Earth Summit Conference. (2000). **Sustainable Tourism–Turning the Tide**. Retrieved from <http://www.earthsummit2002.org>
- Haochariean, K. (2015). Transformation for the Existence of the Waterfront Community Markets along the Chin River : A Case Study of Suphan Buri, Nakhon Pathom and Samut Sakhon Provinces. *Journal of the Faculty of Architecture*, 21(2), 28–42.
- Howie, F. (2003). **Managing the Tourist Destination**. London : Thompson Learning.
- Jaitae, S. (2014). Water Resource Management of Cultural Ecology. *Ganesha Journal*, 10(1), 13–23.
- Jamieson, W. (2000). **The Changes of Sustainable Community Cultural Heritage Tourism**. Paper Presented at the Cultural, Heritage Management and Tourism, Nepal.
- Janpetch, K. & Siriwong, P. (2017). The Integration of Cultural Capital into a Creative Tourist Attraction through Participatory Process : A Case Study of Ban Chak Ngaew Community, Banglamung District in Chonburi Province. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 10(1), 111–121.
- Kaewsanga, P. & Chamnongsri, N. (2012). Creative Tourism : A New Choice of Thai Tourism. *Suranaree Journal of Social Science*, 6(1), 91–109.

- Mason, R. (2002). Assessing Values in Conservation Planning : Methodological Issues and Choices. In De La Torre, M. (Ed.), **Assessing the Values of Cultural Heritage**. Los Angeles : the Getty Conservation Institute.
- Poulios, I. (2014). **Past in the Present : A Living Heritage Approach– Meteora, Greece**. London : Ubiquity Press.
- Richard, G. (2010). **Creative Tourism and Local Development**. Retrieved from http://www.academia.edu/4386384/Creative_Tourism_and_Local_Development
- Sangchumnong, A. (2018). Challenges of Cultural Heritage Communities to Sustainable Tourism Destination Development. *Journal of Cultural Approach*, 19(36), 82–91.
- Sangsanitt, N. (2015). **Creative Tourism**. Bangkok : Cokun & Co.
- Sriruk, C. (2020). Survey of Local Wisdom Heritage and Evaluation of Participatory Tourism Potential of Non Tun Community, Nong Bua Lamphu. *Journal of International and Thai Tourism*, 16(2), 22–42.
- Thosuwonchinda, V. & Namwong, S. (2019). Creative Tourism and the Management of Activity Uniqueness with an Emphasis on Thai Food. *Kasem Bundit Journal*, 20 (October), 127–142.
- Torpanyacharn, K, (2021). A Comparative Study of the Successors Rights of the Promotion and Preservation of Intangible Cultural Heritage Act B.E. 2559 and the Intangible Cultural Heritage Convention 2003. *Naresuan University Law Journal*, 14(1), 1–25.
- Vanishkorn, A. (2014). Thai Wisdom : Designing and Creating Contemporary Products. *Journal of Cultural and Art Institution*, 15(2), 22–28.
- Wisutiluk, S. et al. (2011). **Creative Tourism Thailand**. Bangkok : Cokun & Co.
- Yodsurang, P. (2020). People–Centered Approached to Conservation of Nature and Culture. *Journal of Environmental Design*, 7(1), 3–21.